

ONTWERPBESLUIT MANTELING VAN WALCHEREN

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Manteling van Walcheren**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van richtlijn 92/43/EEG (prioritaire typen aangeduid met een sterretje):
  - H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
  - H2150 *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)
  - H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
  - H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
  - H2190 Vochtige duinvaleien
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
  - H1014 Nauwe korfslak

Artikel 2

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uitmaakt van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied **Manteling van Walcheren**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Manteling van Walcheren bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrictlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Manteling van Walcheren aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn. Het aangewezen gebied vormt het Natura2000-gebied Manteling van Walcheren, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzingen onder Habitatrictlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura2000-gebied, welke bij dit besluit komt te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING HABITATRICTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Manteling van Walcheren aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Manteling van Walcheren" en onder nummer NL1000020 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn.

Dit Habitatrictlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Manteling van Walcheren (landelijk gebiedsnummer 117). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de

hieronder opgesomde natuurmonumenten¹. In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd Natuurmonument Manteling van Walcheren is aangewezen op 29 juli 1988 (NMF-N88-7406, Stcrt. 1988, nr. 204).

Het Staatsnatuurmonument Manteling van Walcheren is aangewezen op 28 december 1988 (NMF-88-11229, Stcrt. 1988, nr. 6).

Het Natura2000-gebied Manteling van Walcheren ligt in de provincie Zeeland en behoort tot het grondgebied van de gemeente Veere.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Manteling van Walcheren betreft een kalkarm duingebied aan de noordwestrand van het voormalige eiland Walcheren. De kust is hier al vele honderden jaren een afslagkust en de kustlijn is in de loop der tijd met enkele kilometers landinwaarts verplaatst. Hierdoor is de zone met primaire duinen uiterst smal of ontbreekt volledig en komen de oude duinen tot zeer kort aan de kustlijn. Aan de zeezijde is tamelijk veel reliëf aanwezig dat meer landinwaarts overgaat naar minder geaccidenteerd terrein. In het westelijke deel van het duingebied liggen, niet ver achter de zeereep, oude duineikenbossen die hier een natuurlijke bosgrens vormen. Het oostelijk gelegen Oranjezon herbergt een aantal vochtige duinvalleien en soortenrijke duindoornstruwelen.

Van oudsher wordt de Manteling van Walcheren gekenmerkt door buitenplaatsen met statige landhuizen en soortenrijke bossen met stinzeplanten in de binnenduinrand.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Manteling van Walcheren behoort tot het Natura2000-landschap 'Duinen'.

De begrenzing van het Habitatrictlijn-gebied Manteling van Walcheren is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing, nieuwe natuur die noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

---

¹ Beschermd en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

² Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Op hoofdlijnen bestaat het Natura2000-gebied uit het duinencomplex gelegen op de noordpunt van Walcheren, ten oosten van Domburg. De bebouwde kommen van Domburg en Breezand vallen buiten de begrenzing. De noordgrens loopt langs de duinvoet van het buitenduin.

Deelgebieden binnen de begrenzing zijn: Oranjezon en het waterwingebied.

De voormalige beschermde en staatsnatuurmonumenten Manteling van Walcheren met een gezamenlijke omvang van 687 ha vallen in het geheel binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied Manteling van Walcheren.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het (voormalige) natuurmonument opdat deze geheel binnen het Habitatrictlijngebied valt.
- De zeewaartse begrenzing van het gebied is gelegd op de duinvoet van het buitenduin (zie ook volgende paragraaf), zoals ook gold op het natuurmonument.

Verdere wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De volgende gebiedsdelen zijn aan het gebied toegevoegd wegens aldaar voorkomende habitatwaarden in aansluiting op reeds begrensde gebieden:

- De uitloper van het duingebied langs het Veerse Meer (ten zuiden van de N57; 20 ha), die in 2000 is aangewezen als onderdeel van Vogelrichtlijngebied Veerse Meer, is overgeheveld naar Habitatrictlijngebied Manteling van Walcheren omdat het overeenkomstige duinwaarden heeft en weinig betekenis heeft voor de (pleisterende) watervogelsoorten waarvoor het Veerse Meer is aangewezen. Het merendeel van dit deelgebied was ook onderdeel van het gelijknamige natuurmonument.
- Groeneweg bij Oostkapelle (6,6 ha) ten behoeve van duurzame instandhouding (incl. hydrologische condities) van onder meer Duinbossen, (*binnenduinrand*) subtype C (H2180_C).

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 740 ha in totaal. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze

gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden). Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw:** elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk:** elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- **Tuinen** zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- **Verhardingen** zijn bijvoorbeeld: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. **Wegen** betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- **Hoofdspoorwegen** betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie (“grijze duinen”)

Doel   Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting   Oppervlakte-uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het habitatype grijze duinen is nodig gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding en de grote verantwoordelijkheid van Nederland voor dit habitatype in Europa. Het beste kan dit gebeuren vanuit gedegradeerd duingrasland of ten koste van struweel. Behoud van de goede voorbeelden is om dezelfde reden van groot belang.

- H2150**   ***Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)**
 Doel   Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting   Duinheiden met struikhei betreft een zeldzaam habitatype dat echter niet in een ongunstige staat van instandhouding verkeert. Elders in de duinen zijn betere voorbeelden van het habitatype aanwezig in grotere oppervlaktes.
- H2160**   **Duinen met *Hippophaë rhamnoides***
 Doel   Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen is toegestaan.
 Toelichting   Het habitatype duindoornstruwelen is over voldoende oppervlakte aanwezig en landelijk niet bedreigd. Uitbreiding van het habitatype kan een bedreiging vormen voor onder meer habitatype H2130 grijze duinen. Het type komt lokaal in goede kwaliteit, met zeldzame braamsoorten, voor. Op dergelijke locaties is behoud van het habitatype van belang. Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.
- H2180**   **Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied**
 Doel   Behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, *droog* (subtype A) en duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C).
 Toelichting   De eikenbossen van het subtype duinbossen, *droog* (subtype A) verkeren landelijk in een gunstige staat van instandhouding. Door onder meer de aanwezigheid van een natuurlijke bosgrens levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor dit subtype. De stinzenbossen van het subtype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) zijn in dit gebied relatief goed ontwikkeld.
- H2190**   **Vochtige duinvalleien**
 Doel   Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, *open water* (subtype A) en vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B).
 Toelichting   Er is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in herstel van de het habitatype vochtige duinvalleien, waarbij positieve ontwikkelingen zijn opgetreden ten aanzien van de soortensamenstelling (kwaliteit).

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

- H1014**   **Nauwe korfslak**
 Doel   Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting   Uit recente inventarisaties (2005) blijkt dat de soort op meerdere locaties binnen het gebied voorkomt.

4.5 Beschermd natuurmonumenten

Het Natura2000-gebied Manteling van Walcheren omvat een beschermd natuurmonument, namelijk Manteling van Walcheren. Verder omvat het Natura2000-gebied een (voormalig) staatsnatuurmonument, genaamd Manteling van Walcheren (zie hoofdstuk 2). Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van

rechtswege vervallen besluit (verder: de “oude doelen”). Voor zover deze doelstellingen Natura2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura2000-doelen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage A).

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

29 juli 1988

no. NMF/N88-7406

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Manteling van Walcheren", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572):

dat het bij de beschikking als beschermd natuurmonument aan te wijzen gedeelte van de "Manteling van Walcheren", met het aan de Staat toebehorende gedeelte van het natuurmonument in ecologisch en landschappelijk opzicht één geheel vormt;

dat het natuurmonument een belangrijke schakel vormt in het Nederlandse kustduingebied, welk gebied door een bijzondere combinatie van milieu-factoren van internationale betekenis is;

dat het natuurmonument wordt gevormd door het aan de noordkant van Walcheren gelegen complex van duingebieden, vroongraslanden, loofbossen, buitenplaatsen, naaldbossen en dijken;

dat het natuurmonument gekenmerkt wordt door een verscheidenheid van milieutypen als gevolg van een grote afwisseling in bodemstructuur, reliëf, voedselrijkdom en waterhuishouding;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieuomstandigheden en het gevoerde beheer een groot aantal waardevolle levensgemeenschappen voorkomen;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zeldzame plantensoorten deel uitmaken;

dat zich in de buitenplaatsen van het natuurmonument een rijke stinzenflora bevindt;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust- en fourageergebied voor een groot aantal verschillende vogelsoorten, waaronder in ons land minder algemene en zeldzame soorten;

dat het natuurmonument van wezenlijk belang is voor het voortbestaan van een aantal soorten amfibieën en reptielen op Walcheren;

dat de buitenplaatsen door het gevoerde beheer wat betreft inrichting en onderhoud uit het oogpunt van natuurschoon van belang zijn door de aanwezige stijlkenmerken welke zich mede uiten in de aanwezigheid van lanen, vijvers, gazons, hakhoutbossen;

dat het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door bossen, buitenplaatsen met statige landhuizen enerzijds en duingebieden met aangrenzende binnenduingraslanden in verschillende stadia van ontwikkeling anderzijds, het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien verleent en het daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, uit oogpunt van natuurschoon van grote betekenis is;

overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de geologische, geomorfologische, biologische en hydrologische kenmerken en processen en het natuurschoon, maar ook de bodemkundige gesteldheid, de met bovengenoemde waarden samenhangende cultuurhistorische hoedanigheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 31 juli 1987 nr. NMF/N87-6555, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Manteling van Walcheren";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zeeland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

B E S L U I T :

I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument de "Manteling van Walcheren", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend, Gemeente Domburg: sectie F, nrs. 217 ged., 218, 219, 220 ged., 221, 227, 230, 232, 249, 744, 794 ged. sectie G, nr. 447 ged., sectie K, nrs. 40 ged., 99 ged., 106, 107 ged., 127, 138, 139, 140 ged., 228 ged., 245 ged., 639, 641 ged., 695 ged., 713 ged., 718, 918 ged., 1001 ged., 1003, 1005 ged., 1007, 1008, 1038 ged., 1100 ged., 1299 ged., 1325, 1327 ged., 1334 ged., 1343, 1387 ged., 1388 ged., 1392 ged., 1394 ged., 1395 ged., 1396, 1416 ged., 1544 ged., 1831 ged., 1925 ged., 2015 ged. 2016 ged., Gemeente Veere: sectie N, nrs. 21, 166, 172, 725, 748, 775, 776, 817, 829, 830 ged., 908 ged., 1215, 1341 ged., 1359, 1372, 1402 ged., 1404, 1519 ged.

II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met de beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandsche Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ
voor deze
DE SECRETARIS-GENERAAL

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NMF/N88-7406

1. Inleiding

Het natuurmonument "Manteling van Walcheren" is gelegen in de gemeenten Domburg en Veere in de provincie Zeeland en beslaat een oppervlakte van circa 750 hectare. Het natuurmonument bestaat uit twee samenhangende delen, te weten een deel dat wordt gevormd door percelen die niet het eigendom zijn van de Staat en een deel dat eigendom is van de Staat. Wanneer er in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument "Manteling van Walcheren", wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld.

Deze toelichting behoort bij de beschikking van de aanwijzing als beschermd natuurmonument van de percelen van de "Manteling van Walcheren", die niet het eigendom zijn van de Staat.

De als beschermd natuurmonument aangewezen percelen vormen in geomorfologisch, ecologisch, hydrologisch en landschappelijk opzicht één geheel met de in eigendom van de Staat zijnde percelen. Het ligt in de bedoeling om de staatseigendommen aan te wijzen als staatsnatuurmonument.

De "Manteling van Walcheren" vormt een integraal onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom.

De duinen van de kuststrook van Nederland zijn van internationale betekenis, hetgeen mede is toe te schrijven aan het feit dat de duinen van de westkust van Europa in ons land de grootste uitgestrektheid en meest volledige ontwikkeling hebben bereikt. Met het oog op de noodzakelijke bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van het Nederlandse kustgebied ligt het in het voornemen de komende jaren daarvoor in aanmerking komende delen onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen.

Het als beschermd natuurmonument deel van de "Manteling van Walcheren" wordt gevormd door een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap, dat aan de zeezijde tamelijk veel reliëf vertoont en meer landwaarts overgaat naar minder geaccidenteerd terrein. In het beschermd natuurmonument liggen voorts de buitenplaatsen Hoogduin, Zeeduin, Overduin, Duno, Duinvliet en delen van Westhove en Berkenbosch.

De van oorsprong aanwezige variatie in abiotische factoren in het gebied heeft, in samenhang met het eeuwenlang gevoerde beheer, geleid tot een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en daarmee gepaard gaande soortenrijkdom in zowel floristisch als faunistisch opzicht.

De voor kustgebieden kenmerkende milieutypes zijn de laatste decennia zowel in oppervlakte als in kwaliteit sterk achteruit gegaan.

De "Manteling van Walcheren" is niet alleen waardevol als nog betrekkelijk gave representant van dit bedreigde milieutype, het heeft, door een bijzonder combinatie van milieu-factoren, tevens een specifieke waarde.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van de Manteling Walcheren, het natuurschoon, de begrenzing van het natuurmonument, de planologische bescherming, het huidige gebruik, de rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument en een beschrijving van het gewenste beheer.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het natuurmonument is gelegen op de overgang van de kleigronden van het poldergebied van Walcheren naar de duinzandgronden. De tegenwoordige duinenrij, welke aanvankelijk meer noordwestwaarts lag maar onder invloed van de wind oostwaarts is verplaatst, is ontstaan na het jaar 1000. Aan de zeezijde bestaat het duingebied uit een reliëfrijk gedeelte, meer landinwaarts bevindt zich een zwak golvend binnenduinlandschap. Dit laatstgenoemde gedeelte is meer ontkalkt dan het reliëfrijke gedeelte, hoewel ook daar plaatselijk kalkarme duinen voorkomen.

Het reliëfrijke deel wordt in oostelijke richting steeds breder en bereikt ter hoogte van het waterwingebied Oranjezon een maximale breedte van één kilometer. De enkele, min of meer evenwijdig lopende hoge duinenrijen in dit gebied vormen in geomorfologisch opzicht een waardevol geheel.

In het westelijke deel van Oranjezon heeft in het verleden een sterke duinafslag plaatsgevonden. Recentelijk zijn hier de duinen versterkt met zand afkomstig van een hoge duintop die tot het grondwater is afgegraven.

Het zuidelijke gedeelte van het natuurmonument ligt op de zogenaamde kleiplaatgronden, dit zijn kalkloze kleigronden welke plaatselijk overstoven zijn door duinzand.

In tegenstelling tot grote delen van het poldergebied van Walcheren, is het grondwater in het natuurmonument zoet. De in de duinen aanwezige zoetwaterlens is van invloed op de vegetatiesamenstelling van het noordelijke deel van Walcheren. Het zoete water wordt voor een deel in het waterwingebied Oranjezon verzameld ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

Door factoren als waterwinning, een grotere verdamping door een toenemende bedekkingsgraad van de vegetatie, polderpeilverlaging en afname van de breedte van de duinstrook, is in het gebied Oranjezon vanaf het begin van deze eeuw tot het einde van de jaren zeventig een grondwaterstandsvaling opgetreden van 20 tot 140 cm. Hierdoor zijn voorheen voorkomende duinplassen en vochtige duinvalleien verdwenen.

2.2. Flora en vegetatie

De variatie aan milieu-omstandigheden in het natuurmonument hebben, in samenhang met het sinds jaar en dag gevoerde beheer, geleid tot verschillende vegetatietypen met hun specifieke flora.

In het natuurmonument worden zowel jongere als kalkarme oudere duinen aangetroffen. De variatie in duintypen komt tot uitdrukking in soortenrijke en afwisselende duinvegetaties.

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van zand plaatsvindt, komen soorten voor als Helm, Rood zwenkgras, Biestarwegras, Zandhaver en plaatselijke Zeewinde en Blauwe zeedistel.

Met name in het natuurmonument gelegen duingebied Oranjezon en in de duinen van Hoogduin komen uitgestrekte vegetaties voor van Duinriet en Kruipwilg, afgewisseld door o.a. Zandzegge en Helm.

De duingraslanden worden gevormd door lage soortenrijke graslandvegetaties met veel kruiden, mossen en korstmossen. Deze graslanden bevatten zeldzame soorten als Walstrobremraap, Scherpe fijnstraal, Kleine ratelaar en Driedistel. Deze halfnatuurlijke graslanden behoren tot de soortenrijkste van ons land. Ze zijn voornamelijk gelegen in Oranjezon en directe omgeving. Van de voorheen over grote oppervlakten voorkomende vroongraslanden zijn nog slechts enkele restanten over. Hiertoe kunnen gerekend worden het grasland ten noorden en noordwesten van camping Oranjezon en het perceel met drinkpoel ten oosten van de duinovergang bij camping de Zandput.

In de duinen van het landgoed Hoogduin, in het waterwingebied Oranjezon en in de duinen langs het Veerse meer, komen uitgestrekte duinstruwelen voor. Belangrijke soorten zijn Duindoorn, Liguster, Meidoorn, Egelantier, Hondсроos en Vlier. In de kruidlaag komen soorten voor als Zandblauwtje, Schermhavikskruid. Meer landinwaarts komen in struiklaag soorten voor als Hop, Kamperfoelie, Heggerank en diverse Roos- en Braamsoorten.

De Manteling van Walcheren wordt zo genoemd vanwege de parallel aan de kust lopende brede bosstrook die als het ware een mantel vormt tegen de noordelijke winden. Deze bossen, gelegen op een aantal buitenplaatsen, vormen het grootste aaneengesloten boscomplex van Midden-Zeeland en drukken in bijzondere mate hun stempel op de aard en structuur van het landschap.

Het centraal in Oranjezon en voornamelijk in het beschermd natuurmonument gelegen circa 40 ha grote bos heeft een voor het natuurmonument afwijkend karakter. Het bestaat voor circa 28 ha uit Oostenrijkse den en voor ongeveer 9 ha uit Corsicaanse den. Tevens zijn enkele vakken ingeplant met Zeeden en Bergden, alsmede met Eik en Esdoorn.

Op delen van de buitenplaatsen Overduin, Zeeduin en Duinvliet komt plaatselijk op voedselrijke grond jong loofbos voor met ruigtekruiden. De structuur van de boom- en struiklaag is nog in ontwikkeling, omdat delen na de inundatie van 1944 opnieuw zijn ingeplant. De kruidlaag bestaat voor een deel uit ruigtekruiden.

Het oudere bos bestaat uit iepenrijke eiken-essenbos en kent voornamelijk als gevolg van de variatie in beheer een grote variatie in verschijningsvorm. Het komt voor op Duinvliet, Zeeduin, Overduin, Duno en op delen van Hoogduin.

De kruidlaag wordt gekenmerkt door soorten als Nagelkruid, Robertskruid, Look zonder look, Dagkoekoeksbloem, Maartsviooltje, Groot heksenkruid, Speenkruid en Bosannemoon. Kenmerkend voor de buitenplaatsen is het voorkomen van diverse soorten stinzenplanten. Dit zijn niet-inheemse voorjaarsbloeiers, die vroeger zijn aangeplant en sindsdien zijn verwilderd, zoals Stengellose sleutelbloem, Italiaanse aronskelk, Narcis, Breedbladig Longkruid, Knikkende vogelmelk.

Het Oranjobos alsmede delen van Zeeduin en Hoogduin betreffen loofbossen op voedselarme zandgronden waarvan de boom- en struiklaag wordt gevormd door soorten als Zomereik, Esdoorn, Grauwe abeel, Zwarte els, en Wilg. In de kruidlaag komen Valse salie, Rankende helmbloem, Drienerfmuur en Brede stekelvaren voor.

Met name het Oranjobos vormt door de hoge leeftijd van een deel van de bomen, alsmede door het huidige en in het verleden gevoerde extensieve beheer een waardevol element binnen het totale boscomplex van de Manteling van Walcheren.

In het staatsnatuurmonument, maar ook op Hoogduin, gaat het bos in noordelijke richting over in duineikenbos. Dit is een door de wind geschoren bos, waar Eik en in sommige gevallen Esdoorn in struweelvorm voorkomt tot in de zeeleep. Deze zonering van laag struweel naar opgaand bos komt in deze vorm slechts op een paar plaatsen voor in Nederland. Het kan gerekend worden tot één van de fraaiste voorbeelden. Een ander belangrijk boselement is een spontaan tot ontwikkeling gekomen wilgenbos in het duingebied van het Veerse Meer.

In de genoemde veedrinkpoelen en in het waterwinkanaal in Oranjezon komen voor Nederland min of meer algemene soorten voor die in Zeeland echter een beperkte verspreiding hebben.

Op enkele plaatsen op het talud van het kanaal zijn nog restanten te vinden van de vegetatie van de voorheen vochtige duinvalleien met o.a. Vleeskleurige orchis, Rietorchis, Glidkruid en Duizendguldenkruid. Andere alhier nog voorkomende soorten zijn Zeegroene zegge, Trilgras, Kamgras, Goudhaver en Mannetjesereprijs.

2.3. Fauna

In samenhang met de hierboven geschetste verscheidenheid in abiotisch milieu en vegetatietypen heeft zich in het natuurmonument, mede door het gevoerde beheer, een gevarieerde fauna ontwikkeld. De afwisseling van oud en jong loofbos, voormalig hakhout, es- en esdoornhakhout, duingrasland, duinstruweel en naaldbos vormt een optimale biotoop voor een rijk gescharkeerde broedvogelbevolking. Vooral het uitgestrekte waterwingebied Oranjezon is mede door de grote mate aan rust bijzonder in trek bij tal van soorten. In het gehele in het natuurmonument gelegen duingebied broeden ongeveer 62 soorten. In het natuurmonument broeden onder meer Wintertaling, Bergeend, Kuifeend, Boomvalk, Torenavalk, Ransuil, Velduil, Grote bonte specht, Gekraagde roodstaart, Roodborsttapuit, Bosrietzanger, Braamsluiper, Goudhaan, Zwarte mees, Grauwe klauwier, Groenling, Putter, Barmsijs, Boompieper en Groene Specht.

De kuststrook van de Manteling is een belangrijk rust- en fourageergebied voor trekvogels, die o.a. fourageren op besdragende struiken. Ook is dit gedeelte van belang voor wintergasten. Hier voorkomende soorten zijn onder andere Kramsvogel en Koperwiek, Kneu, Putter en Groenling Buizerd, Sperwer, Boomvalk, Vuurgoudhaantje en Houtsnip. In de bossen verblijven verder een groot aantal voor bossen en struwelen kenmerkende soorten.

Alle op Walcheren voorkomende amfibieën en reptielen zijn ook aanwezig in het natuurmonument. Van een aantal soorten is de verspreiding vrijwel uitsluitend beperkt tot dit deel van Walcheren.

Dit betreft de Groene kikker, de Gewone pad, Kleine watersalamander, Zandhagedis en Levendbarende hagedis.

In het natuurmonument voorkomende zoogdiersoorten zijn onder meer: Ree, Damhert, Konijn, Haas, Egel, Wezel, Hermelijn, Bunzing, Bosspitsmuis, en Bosmuis.

3. Natuurschoon.

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag bestaand gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen.

Het natuurmonument wordt gevormd door een omvangrijk en weinig versnipperd duin- en binnenduinrandgebied, dat, mede door het wisselend reliëf, de grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun natuurlijke vegetaties, in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter heeft.

De in het natuurmonument gelegen bossen van de buitenplaatsen Hoogduin, Overduin, Duno, Duinvliet en een deel van Westhove verspringen aan de landzijde onregelmatig. Mede door de voor een deel hoogopgaande beplantingen van een aantal oprijlanen is hierdoor een boeiende afwisseling van grote en kleine ruimten ontstaan.

In de rangschikking van paden, lanen, vijvers, gazons en beplantingen zijn zowel kenmerken van de Engelse landschapsstijl als van de Nederlandse barokstijl terug te vinden.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door bossen en buitenplaatsen met statige landhuizen enerzijds en duingebieden met de daaraangrenzende binnenduingraslanden in verschillende stadia van ontwikkeling anderzijds, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, uit oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.

4. Begrenzing.

De grens van de tot het natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat er in landschappelijk, geomorfologisch en ecologisch opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht. Binnen de begrenzing van het beschermd natuurmonument gelegen landhuizen, woningen, huizen en bedrijfsgebouwen, inclusief de op de kaart aangegeven bijbehorende erven, vallen buiten de aanwijzing als beschermd natuurmonument. Ook vallen verharde wegen met een gesloten verharding, te samen met de aangrenzende 0,5 meter berm, buiten het beschermd natuurmonument. De noordgrens van het natuurmonument Manteling van Walcheren wordt gevormd door de duinvoet, een grenslijn tussen strand en duintalud die vaak in het terrein zichtbaar is als afrastering. De op het strand bij de duinovergang van Oranjezon aanwezige duinvorming valt binnen de aanwijzing.

Door duinafslag is in de loop van de jaren de duinvoet plaatselijk tientallen meters landinwaarts opgeschoven. Bij duinafslag verplaatst de grens van het natuurmonument zich landinwaarts, bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts.

De grens langs het Veerse Meer wordt gevormd door de afrastering aan de voet van de duinen.

De zuidelijke grens van het beschermd natuurmonument volgt in grote lijnen de bosgrens.

Voor de begrenzing van het natuurmonument zij voorts verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN79/SN58.

Vooralsnog is de begrenzing bij de Dammenweg gelegd conform de huidige terreinsituatie. Zodra het nieuwe tracé van RW 57 definitief zal zijn vastgesteld, zal binnen de juridische mogelijkheden van de Natuurbeschermingswet de begrenzing ter plaatse van de Dammenweg worden aangepast.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten.

Voor het gebied zijn de bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Domburg en Veere van kracht.

Het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Domburg is vastgesteld door de Raad d.d. 12-03-1974 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 30-06-1975. In 1978 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak onherroepelijk geworden.

Voor het overgrote deel van het natuurmonument zijn de gegeven bestemmingen:

- Beschermd natuurgebied.
- Beschermd natuurgebied/bos.

Enkele resterende delen hebben de bestemmingen Beschermd gebied met agrarisch gebruik of Verkeersdoeleinden.

Voor een gedeelte van het ten noorden van Vroonweg tegen Oranjezon gelegen perceel, gemeente Domburg, sectie K, nr. 1005 hebben Gedeputeerde Staten goedkeuring onthouden aan de gegeven bestemming woondoeleinden. Hier geldt nog het oude bestemmingsplan van de gemeente Vrouwenpolder. Voor de oostelijk hiervan gelegen kadastrale percelen gemeente Domburg, sectie K, nr. 2016 en 2015 hebben Gedeputeerde Staten goedkeuring onthouden aan de gegeven bestemming. Het binnen het beschermde natuurmonument gelegen gedeelte heeft via een bestemmingwijziging de bestemming beschermd natuurgebied gekregen. Het resterende deel van dit perceel heeft een agrarische- en woonbestemming met erf en tuin gekregen.

Het bosgebied bij het Badhotel valt binnen het bestemmingsplan bebouwde kom, welke is vastgesteld door de Raad d.d. 13-03-1979 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten, d.d. 02-10-1979. Dit bosgebied heeft de bestemming natuurgebied/bos.

Voor het gebied van het Zeehospitium Zonneveld, is het bestemmingsplan Zonneveld van kracht, vastgesteld door de Raad d.d. 30-07-1985 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 21-10-1986. Het westelijk deel heeft de bestemming beschermd natuurgebied/bos, het oostelijk deel heeft de bestemming tuin met landschappelijke waarde.

Het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Veere is vastgesteld door de Raad d.d. 06-04-1974 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 24-04-1975. In 1978 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak onherroepelijk geworden. Voor het overgrote deel van het beschermd natuurmonument zijn de gegeven bestemmingen: Natuurgebied tevens waterwingebied en Natuurgebied tevens zeewering.

Op enkele delen rusten de bestemmingen Strand en oevergebied, Landschappelijk waardevol agrarisch gebied, Dijk met waterstaatkundige functie, Zeewering of Begraafplaats. Inmiddels is de totstandkoming van een nieuw bestemmingsplan buitengebied in procedure.

Uit vergelijking van de thans van kracht zijnde bestemmingsplan-bepalingen met de lijst van handelingen, waarvoor een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet vereist is, blijkt dat de meeste handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument kunnen aantasten, dan wel schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis van een beschermd natuurmonument of die een beschermd natuurmonument ontsieren, niet aan een op de Wet op de Ruimtelijke Ordening gebaseerde regeling onderhevig zijn.

De vigerende bestemmingsplannen kennen voornamelijk voorschriften omtrent bebouwing en niet of nauwelijks omtrent gebruik van de grond. Bovendien biedt een bestemmingsplan geen mogelijkheden voor actief beheer van een natuurmonument.

Toepassing van de Natuurbeschermingswet opent via artikel 14 de mogelijkheid tot het vaststellen van een beheersplan, waarin tevens regelingen met betrekking tot het actief beheer kunnen worden opgenomen.

In en rond het waterwingebied Oranjezon is ter bescherming van de kwaliteit van het zoete grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening de Verordening ter bescherming van de waterwinplaatsen in de provincie Zeeland van kracht. Deze verordening noemt een aantal handelingen die verboden zijn voor waterwinplaatsen, maar treedt terug indien het om een hinderwetplichtige handeling gaat.

6. Huidig gebruik en beheer

6.1. Terreinen in bosbouwkundig gebruik en beheer

In het beschermd natuurmonument komen verschillende bostypen voor met een variatie aan natuurwetenschappelijke waarden. In het waterwingebied Oranjezon ligt een ongeveer 40 ha groot naaldbos. Jaarlijks wordt ca 10 ha gedund en ca 2 gedeelten van 0,5 ha na kap ingeplant.

De buitenplaatsen Overduin, Zeeduin, Duno, Hoogduin en Duinvliet worden voornamelijk gevormd door natuurwetenschappelijke waardevolle bossen. Met name op de buitenplaatsen Overduin, Zeeduin, Hoogduin en Duno liggen een aantal percelen waar het beheer gekenmerkt wordt door hakhout, ten dele onder overstaanders.

Ten zuiden van de Koningin Emmaweg tegen de boerderij van Overduin ligt een populierenbos.

6.2. Terreinen in agrarisch gebruik en beheer

Een aantal terreinen in het beschermd natuurmonument is in agrarisch gebruik en beheer. Het zijn graslanden, die ten dele gelegen zijn op dijken of tegen de duinen aan, welke zowel beweid als gemaaid worden. De dijk ten westen van het poldertje De Val wordt beweid met schapen. Aan de zuidkant ligt naast de dijk een drinkput.

Het omringende grasland, dat ten dele gelegen is binnen het beschermd natuurmonument, kent sinds kort als nevengebruik de functie van tijdelijke parkeerplaats en boten- en boottrailerstalling. Dit nevengebruik is schadelijk voor de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon van het natuurmonument.

Zuidelijk van de aan de Noorddijk gelegen camping ligt een verhard pad naar het Veerse Meer. De noordelijk hiervan gelegen dijk met aangrenzend duingrasland en een stuk bos worden zomer en winter beweid met drie paarden. Het grasland noordelijk van de Vroondijk waarin een drinkput ligt, wordt beweid met enkele paarden.

Zuidelijk van het waterwingebied Oranjezon ligt een smalle strook grasland, welke ten dele gelegen is op de dijk. Deze droge, van nature voedselarme graslanden, worden beweid. Door deze beweiding vindt plaatselijk sterke erosie van de dijk plaats.

6.3. Buitenplaatsen

Het typisch karakter van de buitenplaatsen wordt gevormd door lanen, vijvers en verspreid voorkomende groepjes bomen, solitaire bomen en struiken. De buitenplaatsen en duingebieden zijn ontsloten door een dicht net van wandelpaden, die voor een deel toegankelijk zijn. De directe omgeving van de landhuizen is niet toegankelijk. Overduin, Duinvliet en de duinen langs het Veerse Meer zijn niet voor publiek toegankelijk. In de buitenplaatsen Zeeduin, Overduin, Hoogduin, Duinvliet en Ter Mantelinge liggen een aantal kleine perceeltjes die gebruikt worden als moestuin of boomgaard. Deze percelen maken een integrerend onderdeel uit van het beschermd natuurmonument, evenals de op Hoogduin binnen de gracht gelegen kwekerij. Het gebied gelegen binnen de gracht van Westhove, wordt gebruikt als moestuin en boomgaard; op een klein perceeltje worden akkerbouwgewassen verbouwd.

6.3. Duinen en zeereep

Het beheer in het waterwingebied Oranjezon is voornamelijk gericht op het onderhoud van het terrein ten dienste van de waterwinning en zeekering. Het water wordt gewonnen uit een aantal kanalen en uit twee rijen bronnen. De door verontreiniging optredende algenbloei heeft tot gevolg dat één van de kanalen buiten gebruik is gesteld. Er vindt geen infiltratie plaats.

Ten behoeve van het kwaliteitsbeheer van het water wordt jaarlijks de vegetatie in het kanaal verwijderd.

De paden en de taluds worden jaarlijks gemaaid, waarna het maaisel op een aantal centrale plaatsen wordt gedeponeerd.

De waterwinning in de duinen is een belangrijke oorzaak van het verdwijnen van duinplassen en vochtige valleien, alsmede van het verdrogen van graslanden. Hierdoor zijn aan vocht gebonden plantesoorten verdwenen of sterk in aantal achteruit gegaan. In de zeereep vindt regelmatig onderhoud plaats in het deel aan de zeezijde van de bebouwingsgrens, waar het zeeeringsbelang gewaarborgd dient te worden.

6.5. Huidig recreatief gebruik

Het natuurmonument Manteling van Walcheren wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, zonnebaden, natuurstudie en trimmen e.d. Tevens wordt het gebied intensief gebruikt als doorgang naar het strand. Een aantal voorzieningen is getroffen zoals wandel-, fiets- en ruiterspaden, wandelroutes, bankjes, parkeer- en stallingsmogelijkheden.

Binnen het natuurmonument wordt het bezoek aan Oranjezon en het Oranjebos door middel van kaartverkoop gereguleerd, terwijl enkele andere gebiedsdelen in het geheel niet toegankelijk zijn.

Door factoren als parkeer- en stallingsmogelijkheid, begaanbaarheid, bereikbaarheid en het aanwezig zijn van attractiepunten vindt een zekere zonering van het recreatieve gebruik plaats.

Door het tamelijk intensieve recreatieve gebruik is in diverse delen van het natuurmonument (met name in de duinen) een veelvoud van het oorspronkelijke aantal paden ontstaan. Hier wordt kwetsbare vegetatie vertrapt, waardoor erosie optreedt.

In sommige bosgedeelten is de dichtheid aan paden zo groot dat de tussenliggende ruimten te klein zijn geworden om als dekkingengebied voor bepaalde diersoorten te kunnen fungeren. De zo optredende verstoringen zijn mede oorzaak van het verdwijnen van of sterk in aantal achteruit gaan van een aantal broedvogelsoorten.

7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden. In het algemeen geldt dat het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit niet als schadelijke handeling in de zin van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet zal worden opgevat en mitsdien zonder vergunning mag worden voortgezet. Dit geldt niet voor het nevengebruik als parkeerterrein en boten- en boottrailerstalling van het voornoemd grasland, dat ten dele gelegen is in het als beschermd natuurmonument aan te wijzen gebied en dat als schadelijk in de zin van artikel 12 zal worden beschouwd.

7.1. Rechtsgevolgen artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het behoudens ontheffing verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen.

Op grond van dit artikel is het bijvoorbeeld mogelijk het ontstaan van sluippaden tegen te gaan. In de op te stellen beheersvisie zullen maatregelen worden geformuleerd die een betere zonering van het recreatieve gebruik van het natuurmonument ten doel hebben. Op grond van artikel 16 kunnen tevens activiteiten worden tegengegaan als het crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen, alsmede het betreden van het natuurmonument met niet aangelijnde honden. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten onverminderd het bij de artikelen 12 en 14, derde lid, bepaalde.

Voor derden, die handelingen verrichten die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument danwel na de aanwijzing met inachtneming van de uit de artikelen 12 en 14 voor hem voortvloeiende verplichtingen, geldt het verbod van artikel 16 evenmin.

Voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is men gebonden aan het in artikel 12 en artikel 14 bepaalde.

7.2. Rechtsgevolgen ex artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te geschieden.

Vermeld zij, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen in beginsel voor een ieder van kracht is.

Opgemerkt zij tevens, dat de vergunningplicht als vermeld in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet in beginsel ook van toepassing is op handelingen die buiten het natuurmonument plaatsvinden en schadelijk zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis ervan.

Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing geen merkbare gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aanpalend gebied.

Het is niet op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval bekeken moeten worden of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor betrokkenen vaak moeilijk is één en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de hulp van de Consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij in te roepen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen. Teneinde wat betreft het voorafgaande de gedachten te bepalen, worden hierna voorbeelden gegeven van handelingen binnen het natuurmonument, waarvoor, gelet op de daar van te verwachten gevolgen, een vergunning moet worden aangevraagd. Het is een niet limitatieve opsomming.

Na deze opsomming volgt een toelichting op de vergunningplicht.

Voorbeelden van handelingen die in het natuurmonument vergunningplichtig zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, (toer)caravans, kampeerauto's en tenten.
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen en oefenterreinen voor hondensport.
- Uitoefenen van modelvliegtuig- en modelbootsport
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van voorwerpen of afvalstoffen, specie, bagger, materialen, hulpstoffen of producten al dan niet afgedankt of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken

- Aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van enige oppervlakteverharding.
- Ontgronden, bodemverlagen, ophogen en egaliseren.
- Het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben.
- Scheuren en/of frezen en diepploegen van grasland of andere verstoringen van het bodemprofiel, ontginnen van moerassige laagtes, ruigten, alsmede grondverbeteringswerkzaamheden.
- Verwijderen van de strooisel- of humuslaag.
- Handelingen welke wijziging van de waterhuishouding of (grond)waterstand beogen of ten gevolge (kunnen) hebben
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
- Het plaatsen van afrasteringen met andere dan voor het doel ter plekke gebruikelijke afmetingen en materialen.
- Branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval.
- Het gebruiken van meststoffen, uitgezonderd het voor voldoende groei van het agrarische gewas noodzakelijke.
- Aanwenden van chemische bestrijdingsmiddelen, groei- of stoorstoffen.
- Slopen van bunkers.
- Uitoefenen van de jacht, m.u.v. de jacht die geschiedt op basis van lopende jachtovereenkomsten.

Per beheerstype kunnen nog een aantal handelingen worden genoemd die al dan niet vergunningplichtig zijn. In onderstaande toelichting wordt hierop nader ingegaan. Ook aan deze toelichting moet niet meer dan een voorbeeldfunctie toegedacht worden.

7.3. Toelichting op de vergunningplicht

a. Terreinen in bosbouwkundig gebruik en beheer

Binnen de in het beschermd natuurmonument aanwezige bostypen bestaat een variatie aan natuurwetenschappelijke waarden. Deze variatie dient tot uitdrukking te komen in het beheer en de vergunningsvereisten. Er is een tweedeling gemaakt in bostypen op grond van de verschillen in het beheer.

* Bossen waar met name de boomsoortenkeuze bij herplant bepalend is voor de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon.

. Het naaldbos in het waterwingebied Oranjezon.

Ten aanzien van deze bossen zullen uit de aanwijzing slechts enkele beperkingen betreffende het vegetatiebeheer voortvloeien. Onderhoud van de naaldhoutpercelen is niet vergunningplichtig. Individuele of groepsgewijze eindkap in combinatie met bosverjonging met ter plekke aanwezige naaldhoutsoorten, danwel omvorming tot bos, bestaande uit ter plekke van nature voorkomende loofhoutsoorten, is niet vergunningplichting.

• Het populierenbos op het landgoed Overduin.

Voor dit bos is met name de boomsoortenkeuze bij herplant na kap bepalend voor het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis. De aanplant van hardere inheemse loofhoutsoorten zal een gunstige ontwikkeling inluiden, terwijl de omvorming naar naaldhout uit oogpunt van natuurwetenschappelijke betekenis ongunstig moet worden beoordeeld.

Omvorming tot een bos, bestaande uit andere dan ter plekke van nature voorkomende loofhoutsoorten en andere dan de huidig aanwezige boomsoort, is vergunningplichtig.

* Overige bossen met natuurwetenschappelijke waarden.

Het betreft hier o.a. de bossen van de buitenplaatsen Overduin, Zeeduin, Oranjebos, Duno, Hoogduin, Duinvliet en Oranjezon. Het huidige karakter van deze bossen wordt ten dele bepaald door het hakhoutbeheer. Dit onderhoud is niet vergunningplichtig. Het verwijderen van houthoutstobben, al dan niet gevolg door het opnieuw inplanten van de hakhoutpercelen is vergunningplichtig. Bij de opgaande bossen is het vellen anders dan groepsgewijs of individueel, evenals herplant met andere dan ter plekke van nature voorkomende boomsoorten, vergunningplichtig. Bosonderhoud is niet vergunningplichtig.

b. Terreinen in agrarisch gebruik en beheer.

In het beschermd natuurmonument zijn de graslanden, gelegen ten zuiden van Oranjezon, aan de Vroondijk en in het gebied langs het Veerse meer in agrarisch gebruik. Het huidige, sinds jaar en dag bestaande gebruik kan in principe worden voortgezet. Dit houdt in dat het huidige gebruik als grasland gehandhaafd blijft. Het scheuren en opnieuw inzaaien met gras, het omvormen tot bouwland en het ingebruik nemen van agrarische percelen voor andere doeleinden, bijvoorbeeld recreatie, is vergunningplichtig.

c. Buitenplaatsen

Voor het instandhouden van het reeds hiervoor vermelde typische karakter van de buitenplaatsen is geen vergunning nodig. Dit geldt ook voor het normale beheer en onderhoud van de gazons, perceeltjes moestuin, boomgaard ed. Ook het normale onderhoud aan de vijvers is niet vergunningplichtig, mits de eventueel vrijkomende bagger buiten het natuurmonument wordt gedeponeed. Het aanleggen van beschoeiingen rond de vijvers en grachten is wel vergunningplichtig. Handelingen, anders dan het normale onderhoud, betreffende de in het natuurmonument gelegen paden kunnen vergunningplichtig zijn. Wijzigingen van de huidige situatie van toegankelijkheid kunnen eveneens vergunningplichtig zijn.

d. Duinen en zeevering

In de duinen van Oranjezon worden werkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van de winning e.d. van drinkwater.

Handelingen anders dan het normale onderhoud ten behoeve van de waterwinning zijn vergunningplichtig.

Werkzaamheden die behoren tot het normale onderhoud zijn met name:

- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zonodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling.
- onderhoud aan pijpleidingen en kabels, aan winningsmiddelen en waarnemingsputten.

Met betrekking tot beslissingen van de Minister van Landbouw en Visserij over vergunningsaanvragen als bedoeld in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet ten behoeve van die drinkwateractiviteiten die niet in een beheersplan ex artikel 14 zijn voorzien zal overleg plaatsvinden met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

In het deel van de duinen dat tot de zeewering gerekend wordt, is het beheer en onderhoud gericht op de instandhouding van de zeewering.

Beheerswerkzaamheden die hiertoe in de zeewering plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn onder meer:

- het plaatsen, hebben en onderhoud van peilschalen, meetpalen e.d.,
- het tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders,
- planten van helm en andere duinvegetaties en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiwing van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren,
- snoeien van duinbepplantingen teneinde het snoeimateriaal aan te wenden om verstuiwing tegen te gaan,
- opruimen en herplaatsen van afrasteringen aan de duinvoet op het strand,
- afvlakken van duintoppen in de zeereep om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaatsvindt,
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling,
- kleinschalige suppletie van zand in de buitenste duinenrij.

Voor bovengenoemd onderhoud ten behoeve van de waterwinning en de zeewering is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

Een aantal niet frequent voorkomende, meer grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeewering, is voor zover deze schade aan de natuurwaarden of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Dit kunnen met name betreffen:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden,
- leggen van ondergrondse of bovengrondse (pers)leidingen,
- slopen van bunkers en het storten van puin,
- aanleg van duinvoetverdedigingen,
- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeewerende duinen, strand en aangrenzend water,
- grootschalige suppletie van zand in de buitenste duinenrij,
- uitbreiding opslagterrein.

Voor de Noordzeekust tussen Domburg en de Veerse Dam bestaan plannen om de komende jaren een aantal deltaversterkingen uit te voeren op het strand of in de buitenste duinenrij. Indien over de landschappelijke inpassing en afwerking van deze deltaversterkingen overeenstemming is bereikt tussen het Ministerie van Landbouw en Visserij en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, zullen de plannen binnen de juridische mogelijkheden van de Natuurbeschermingswet worden afgehandeld.

7.4. Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De Natuurbeschermingswet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet is voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich mee, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over handelingen die zouden moeten worden nagelaten of juist zouden moeten worden uitgevoerd in verband met het behoud van de waarden van het natuurmonument.

Op grond van de Natuurbeschermingswet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor de uit een beheersplan voortvloeiende kosten, welke redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

De hoofdlijnen van het voor het natuurmonument gewenste beheer komen in paragraaf 8 aan de orde.

8. Gewenst beheer

Het gewenste beheer van het natuurmonument is gericht op het behoud en herstel van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon.

In grote delen van het duingebied komt het huidige beheer overeen met het gewenste beheer namelijk "niets doen". Het is gewenst dat een aantal grazige vlaktes en met struweel dichtgegroeide voormalige duingraslanden, begraasd worden om een meer gevarieerde vegetatiestructuur te ontwikkelen.

Tevens is het wenselijk om de natuurlijke waterhuishouding van de duinen zoveel mogelijk te herstellen. Ook dient nader bezien te worden welke beheersmaatregelen uitgevoerd moeten worden om de oorspronkelijke vegetaties van de vochtige duinvalleien en de duingraslanden te regenereren. De natuurwetenschappelijke waarden van de graslanden die in het natuurmonument liggen zoals de tegen de duinen aan gelegen vroongraslanden en de dijken zal door een extensivering van het agrarisch gebruik toenemen.

De in het beschermd natuurmonument gelegen drinkpoelen dienen periodiek te worden opgeschoond.

Het is gewenst het op de buitenplaatsen voorkomende hakhout, voorzover dit regelmatig is afgezet, op dezelfde manier te blijven onderhouden. Dode stobben dienen niet verwijderd te worden, daar deze een functie vervullen in een boslevensgemeenschap. Het is gewenst in het onderhoud van de beplantingen op de verschillende buitenplaatsen een zonering aan te houden van vrij intensief beheer rondom de landhuizen en in de parken naar minder intensief in de verderweg gelegen delen.

Het verdient aanbeveling het naaldboscomplex in Oranjezon op lange termijn om te vormen tot natuurlijk duinbos. Het in de buitenplaats Overduin gelegen populierenbos zou na kap omgevormd kunnen worden tot loofbos bestaande uit hardere inheemse houtsoorten.

Voor het gehele duingebied dient er naar te worden gestreefd het ontstaan van sluippaden tegen te gaan. Hiertoe dienen maatregelen te worden geformuleerd die een betere zonering van het recreatieve gebruik van het natuurmonument ten doel hebben.

In de op te stellen beheersvisie zal het gewenste beheer voor het gehele natuurmonument nader uitgewerkt worden. Hierin zullen tevens maatregelen geformuleerd worden die een betere zonering van het recreatieve gebruik ten doel hebben. Bevorderd zal worden dat voor het beschermd natuurmonument beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet worden opgesteld.

9. Inlichtingen

De Consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen, bijvoorbeeld over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Zeeland is gevestigd: Westsingel 58, 4461 DM Goes, tel 01100 - 37911.

Retour Rob Wolkers

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

no. NMF-88-11229

28 december 1988

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied te noemen "Manteling van Walcheren" bestaat uit terreinen, welke van algemeen belang zijn uit het oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Domburg en Veere en Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat, de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T :

Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN79/SN58 met een streepraster aangegeven gedeelte van de "Manteling van Walcheren", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
voor deze
DE SECRETARIS-GENERAAL,

A large, stylized handwritten signature in black ink, appearing to be 'M. Wolkers', written over the typed name of the Secretary-General.

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NMF-88-11229

1. Inleiding

Het natuurmonument "Manteling van Walcheren" is gelegen in de gemeenten Domburg en Veere in de provincie Zeeland en beslaat een oppervlakte van circa 750 ha. Het natuurmonument bestaat uit twee samenhangende delen, te weten een deel dat eigendom is van de Staat en een deel dat wordt gevormd door percelen die niet het eigendom zijn van de Staat.

Wanneer er in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument "Manteling van Walcheren", wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld.

Deze toelichting behoort bij de beschikking van de aanwijzing van de gronden in eigendom van de Staat tot staatsnatuurmonument. De als staatsnatuurmonument aangewezen gronden vormen in geomorfologisch, ecologisch, hydrologisch en landschappelijk opzicht één geheel met de niet in eigendom van de Staat zijnde percelen van de "Manteling van Walcheren", die op 29 juli 1988 zijn aangewezen als beschermd natuurmonument.

De "Manteling van Walcheren" vormt een integraal onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom.

De duinen aan de kuststrook van Nederland zijn van internationale betekenis, hetgeen mede toe te schrijven is aan het feit dat de duinen aan de westkust van Europa in ons land de grootste uitgestrektheid en meest volledige ontwikkeling hebben bereikt. Met het oog op de noodzakelijke bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van het Nederlandse kustduingebied ligt het in het voornemen de komende jaren daarvoor in aanmerking komende delen onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen.

Het staatsnatuurmonument "Manteling van Walcheren" wordt gevormd door een gevarieerd duinlandschap, dat aan de zeezijde tamelijk veel reliëf vertoont en meer landinwaarts overgaat naar minder geaccidenteerd terrein. Tot het staatsnatuurmonument behoren voorts de buitenplaatsen Westhove, Duinbeek, Berkenbosch, de bosgebieden Randduin, Eikenoord en de Vier Hoogten, alsmede het voormalige Fort den Haak. De van oorsprong aanwezige variatie in abiotische factoren in het natuurmonument heeft, in samenhang met het eeuwenlang gevoerde beheer, geleid tot een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en daarmee gepaard gaande soortenrijkdom in zowel floristisch als faunistisch opzicht.

Met name kan de zonering van de zeereep naar het poldergebied met smalle laagbegroeide duinen, door de wind geschoren eikenstruwelen en oude loofhoutbossen voor Nederland zeer bijzonder worden genoemd.

De voor kustgebieden kenmerkende milieutypen zijn de laatste decennia als gevolg van een nog steeds voortdurende druk, zowel in oppervlakte als in kwaliteit sterk achteruit gegaan. De "Manteling van Walcheren" is niet alleen waardevol als nog betrekkelijk gave representant van dit bedreigde milieutype, het heeft, door een bijzondere combinatie van milieufactoren, tevens een specifieke waarde.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van de "Manteling van Walcheren", het natuurschoon, de begrenzing van het staatsnatuurmonument, het beheer en de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Ontstaansgeschiedenis, bodem en waterhuishouding

De tegenwoordige duinen gelegen in het natuurmonument Manteling van Walcheren, zijn na het jaar 1000 ontstaan. Aanvankelijk lagen de duinen verder in noordwestelijke richting. Onder invloed van de wind zijn ze echter geleidelijk oostwaarts verplaatst. Aan de zeezijde bestaat het duingebied uit een reliëfrijk gedeelte, meer landinwaarts bevindt zich een zwak golvend binnenduinlandschap. Dit gedeelte is veel meer ontkalkt dan het reliëfrijke gedeelte, hoewel ook daar kalkarme duinen voorkomen. Het reliëfrijke deel wordt in oostelijke richting steeds breder en bereikt ter hoogte van het waterwingebied Oranjezon een maximale breedte van één kilometer. De enkele, min of meer evenwijdig lopende hoge duinenrijen in dit gebied, waartussen zich een aantal vochtige laagtes bevindt, vormen in geomorfologisch opzicht een waardevol geheel.

In het westelijke deel van Oranjezon heeft sterke duinafslag plaats gevonden. Recentelijk zijn hier de duinen versterkt.

In tegenstelling tot grote delen van het poldergebied van Walcheren is het grondwater in het natuurmonument voornamelijk zoet, met uitzondering van de omgeving van Fort den Haak waar plaatselijk brak water voorkomt. Dit zoete water is van invloed op de vegetatiesamenstelling van het aangrenzende poldergebied. Het wordt in het waterwingebied Oranjezon voor een deel in kanalen verzameld ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

2.2. Flora en vegetatie

De variatie aan milieu-omstandigheden heeft, in samenhang met het sinds jaar en dag gevoerde beheer, geleid tot verschillende vegetatietypen met hun specifieke flora en fauna.

In het natuurmonument worden zowel jongere als kalkarme oudere duinen aangetroffen. De variatie in duintypen komt tot uitdrukking in een soortenrijke en afwisselende duinvegetaties.

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van zand plaatsvindt, komen soorten voor als Helm, Rood zwenkgras, Biestarwe-gras, Zandhaver en plaatselijk ook Zeewinde en Blauwe zeedistel.

Het gedeelte van het waterwingebied dat binnen de begrenzing van het staatsnatuurmonument valt, wordt gekenmerkt door het voorkomen van duingrasland, Duindoorn-, Meidoorn- en Vlierstruwelen en een waterwinkanaal met ondergedoken plantenvegetaties.

De duingraslanden worden gevormd door lage soortenrijke graslandvegetaties met veel kruiden, mossen en korstmossen. Deze graslanden bevatten zeldzame soorten als Walstrobremraap, Scherpe fijnstraal, Kleine ratelaar en Driedistel. Deze halfnatuurlijke graslanden behoren tot de soortenrijkste van ons land. Van de voorheen over grote oppervlakten voorkomende vroongraslanden zijn nog slechts enkele restanten over.

De duinen van het Veerse Meer vormen een uitloper van het duingebied aan de noordkust van Walcheren. Deze duinen, die gedeeltelijk tot het staatsnatuurmonument behoren, herbergen fijnschalige mozaïkvegetaties met veel Duindoorn- en Meidoornstruwelen.

De belangrijkste bosgebieden in het staatsnatuurmonument worden gevormd door de bossen van Westhove, Berkenbosch, Duinbeek, de Vier Hoogten, Eikenoord en het bos rondom de eendenkooi. De bossen van de buitenplaatsen vertonen een geleidelijke overgang in zeewaartse richting van iepenrijk-eiken-essenbos via loofbos op zandgrond naar een door de wind geschoren duineikenbos. In de meer voedselrijke bossen komen de van oorsprong voor binnenduintrandgebieden kenmerkende soorten voor als Wilde Hyacint, Veelbloemige salomonszegel, Maarts viooltje, Speenkruid en Bosanemoon. Daarnaast is een goed ontwikkelde stinseflora aanwezig. Dit zijn al dan niet inheemse voorjaarsbloeiërs, die, na te zijn aangeplant, zich hebben weten te handhaven of zich zelfs konden uitbreiden. Voorkomende soorten zijn onder meer Sneeuwkllokje, Narcis, Breedbladig longkruid, Stengelloze sleutelbloem en Ster hyacint.

In de loofbossen op zandgrond met Zomereik en Ruwe berk komen veel bosplanten voor van droge, zandige bodems zoals Valse salie, Kamperfoelie en Schermhavikskruid. De direct achter de duinen gelegen eikenstruwelen, die voor een deel bestaan uit hakhoutpercelen, zijn door afslag van de duinen steeds dicht bij de zee komen te liggen. De eiken zijn vervormd tot lage, zeer grillig gevormde struiken, die het achterliggende bos tegen de zeewind beschermen. Rondom de eendenkooi ligt een vochtig duinberkenbos.

In het verlengde van de Veerse Dam ligt het voormalige Fort den Haak, dat reeds in de Middeleeuwen werd genoemd. Door de situering in de laaggelegen Noorder-Nieuwlandpolder, tegen de duinen aan, is het gebied zeer vochtig en is er sprake van kwel. De zilte delen kenmerken zich door het voorkomen van o.a. Moeraszoutgras, Schorrezoutgras, Melkkruid, Zeeaster en Zeeweegbree.

2.3. Fauna

In samenhang met de hierboven geschetste verscheidenheid in abiotisch milieu en vegetatietypen heeft zich in het natuurmonument, mede door het gevoerde beheer, een gevarieerde fauna ontwikkeld.

De afwisseling van duingrasland, duinstruweel, oud loofbos, voormalig hakhout, es- en esdoornhakhout en een eendekooi vormt een optimale biotoop voor een rijk geschakeerde broedvogelbevolking.

Voorals het uitgestrekte, deels tot het staatsnatuurmonument behorende duingebied Oranjezon heeft mede door de grote mate aan rust als gevolg van een beperkte openstelling een belangrijke functie als broedgebied voor tal van vogels. In het gehele in het natuurmonument gelegen duingebied Oranjezon broeden ongeveer 62 soorten. Enkele in het natuurmonument broedende soorten zijn: Wintertaling, Bergeend, Kuifeend, Boomvalk, Torenavalk, Ransuil, Velduil, Grote bonte specht, Gekraagde roodstaart, Roodborsttapuit, Bosrietzanger, Braamsluiper, Goudhaan, Zwarte mees, Grauwe klauwier, Groenling, Putter, Barmsijs, Boompieper en Groene specht.

De voor een deel beboste kuststrook van de Manteling is een belangrijk rust- en fourageergebied voor trekvogels, die o.a. fourageren op besdragende struiken. Ook is dit gedeelte van belang voor wintergasten. Hier voorkomende soorten zijn onder andere de Koperwiek en Kramsvogel, Kneu, Putter en Groenling, Buizerd, Sperwer, Boomvalk, Vuurgoudhaantje en Houtsnip.

Alle op Walcheren voorkomende amphibieën en reptielen zijn ook aanwezig in het natuurmonument. Van een aantal soorten is de verspreiding vrijwel uitsluitend beperkt tot dit deel van Walcheren. Dit betreft de Groene kikker, Gewone pad, Kleine watersalamander, Zandhagedis en Levendbarende hagedis.

In het natuurmonument komen o.a. de volgende zoogdieren voor: Ree, Damhert, Konijn, Haas, Egel, Wezel, Hermelijn, Bunzing, Bosspitsmuis en Bosmuis.

3. Natuurschoon.

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen.

Het natuurmonument wordt gevormd door een omvangrijk en weinig versnipperd duingebied, dat, mede door het wisselend reliëf, de grote verscheidenheid van milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun natuurlijke vegetaties in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter heeft.

In de buitenplaatsen vertonen de ligging en de vorm van elementen als paden, lanen, gazons, vijverpartijen en boomgroepen nog kenmerken van de verschillende stijlen die hier in het verleden zijn aangehangen.

Westhove heeft nog de meeste kenmerken van de Engelse landschapsstijl met zijn slingerende paden en onregelmatig gevormde grasvelden met verspreide boomgroepen en waterpartijen.

Berkenbosch laat door de nog enigszins symmetrische vorm van het padennet, lanen en vijver kenmerken van de Nederlandse Barokstijl zien. Hoewel de situering van de huizen op Duinbeek een voormalige Barokstijl doet vermoeden, heeft het park, bos en water nu meer kenmerken van de Engelse landschapsstijl.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door bossen en buitenplaatsen met statige landhuizen enerzijds en duingebieden met de daaraan grenzende binnenduingraslanden in verschillende stadia van ontwikkeling anderzijds, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, uit oogpunt van natuurschoon van grote betekenis.

4. Begrenzing.

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat er in landschappelijk, geomorfologisch en ecologisch opzicht een onderling samenhangend aantal gebiedsdelen onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht.

Aan de zeezijde wordt het natuurmonument begrensd door de duinvoet op de grens van strand en duin. Daar waar ter bescherming van de buitenste duinenrij een afrastering op het strand is geplaatst, wordt de grens gevormd door de betreffende afrastering.

Door duinafslag is in de loop van de jaren de duinvoet plaatselijk tientallen meters landinwaarts opgeschoven. Bij duinafslag verplaatst de grens van het natuurmonument zich landinwaarts, bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts. Bij de begrenzing aan de landzijde zijn voornamelijk kadastrale grenzen of afrasteringen aangehouden. De oostgrens van het gebied langs het Veerse meer wordt gevormd door de grens tussen het duinstruweel en een in dagrecreatief gebruik zijnde grasstrook.

Voor de begrenzing van het staatsnatuurmonument zij verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN79/SN58.

De binnen het streepraster van deze kaart gelegen verharde wegen, landhuizen, woningen, schuren en bedrijfsgebouwen, inclusief de op de kaart aangegeven bijbehorende erven, vallen buiten de begrenzing van het staatsnatuurmonument.

Vooralsnog is de begrenzing bij de bestaande Dammenweg (Rijksweg 57) gelegd, conform de huidige terreinsituatie. Zodra het nieuwe tracé van RW 57 definitief is vastgesteld, zal binnen de juridische mogelijkheden van de Natuurbeschermingswet de begrenzing ter plaatse worden aangepast.

5. Beheer en rechtsgevolgen

Het beheer van een staatsnatuurmonument is gericht op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis (art. 21, lid 3 van de Natuurbeschermingswet).

Het beheer van de tot het staatsnatuurmonument behorende buitenplaatsen Westhove, Berkenbosch, Duinbeek en de bosgebieden Eikenoord, Randduin en de Vier Hoogten vindt plaats op basis van een door de Directeur Staatsbosbeheer in 1980 vastgesteld beheersplan. Voor deze overige gebieden en de overige eigendommen van Staatsbosbeheer wordt een nieuw beheersplan voorbereid.

* Beheer van terreintypen

- Beheer van buitenplaatsen

In de tot het staatsnatuurmonument behorende buitenplaatsen Westhove, Berkenbosch, Duinbeek en de bosgebieden Eikenoord, Randduin en de Vier Hoogten is het beheer volgens het beheersplan onder meer gericht op het instandhouden en ontwikkelen van de kenmerkende milieu-omstandigheden, het instandhouden van de kenmerkende levensgemeenschappen, het behoud en herstel van cultuurhistorisch waardevolle elementen en patronen, het instandhouden van kenmerkende geologische- en geomorfologische elementen, structuren en processen en de landschappelijke verschijningsvorm. Tevens wordt het wenselijk geacht om door middel van zoneringsmaatregelen regulerend ten aanzien van de recreatie op te treden.

Het beheer van het Fort den Haak bestaat uit het jaarlijks inscharen van een aantal stuks jongvee en het periodiek maaien van rietvegetaties.

Bij de voor het gehele natuurmonument op te stellen beheersvisie zal mede worden uitgegaan van het bovengenoemde beheersplan. Het is wenselijk om een zoneringsmaatregel in intensiteit van beheer, onderhoud en gebruik aan te houden van vrij intensief in de nabije omgeving van de landhuizen naar minder intensief in de verder weg gelegen delen.

- Beheer van duinen en zeewering

Het beheer van het in het natuurmonument gelegen waterwingebied Oranjezon is voornamelijk gericht op het onderhoud van het terrein ten dienste van de waterwinning. Het regenwater wordt verzameld in een aantal kanalen. Er vindt geen infiltratie plaats.

De paden en de taluds van het kanaal worden jaarlijks gemaaid, waarna het maaisel op een aantal centrale plaatsen wordt gedeponeerd. Voor handelingen, anders dan het normale beheer en onderhoud ten behoeve van de waterwinning is toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet nodig. Werkzaamheden die behoren tot het normale onderhoud ten behoeve van de waterwinning zijn met name:

- onderhoud van bestaande wegen en paden en het zonodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling;
- onderhoud aan pijpleidingen en kabels, winningsmiddelen en waarnemingsputten;

Voor het uitvoeren van handelingen die niet tot het normale beheer en onderhoud ten behoeve van de waterwinning behoren is toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet vereist. Met betrekking tot de in dit kader te nemen beslissingen zal overleg plaatsvinden met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

De waterwinning in de duinen is een belangrijke oorzaak van het verdwijnen van duinplassen en vochtige duinvalleien, alsmede van het verdrogen van duingraslanden. Hierdoor zijn aan vocht gebonden plantesoorten verdwenen of sterk in aantal achteruit gegaan. Het is gewenst om de natuurlijke waterhuishouding van de duinen zoveel mogelijk te herstellen. Ook dient nader bezien te worden welke beheersmaatregelen uitgevoerd moeten worden om de oorspronkelijke vegetatie van de vochtige duinvalleien en de graslanden te regenereren.

In het deel van de duinen dat tot de zeewering wordt gerekend, is het beheer gericht op de instandhouding van de zeewering.

Beheerswerkzaamheden die in de zeewering plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders;
- platen, hebben en onderhouden van peilschalen, meetpalen e.d.;
- planten van helm en andere duinvegetaties en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiwing van de duinen tegen te gaan, dan wel om duinvorming te stimuleren;
- snoeien van duinbeplantingen teneinde het snoeimateriaal aan te wenden om verstuiwing tegen te gaan;
- opruimen en herplaatsen van afrasteringen aan de duinvoet op het strand;
- afvlakken van duintoppen in de zeereep om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaats vindt;
- onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling;
- kleinschalige suppletie van zand in de buitenste duinenrij.

Voor bovengenoemd onderhoud ten behoeve van de waterwinning en de zeewering is geen toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

Voor een aantal niet frequent voorkomende, meer grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeewering is, voor zover deze schade aan de natuurwaarde of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn, toestemming in het kader van de Natuurbeschermingswet vereist. Dit kunnen met name betreffen:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden;
- leggen van ondergrondse of bovengrondse (pers)leidingen;
- slopen van bunkers en het storten van puin;
- aanleg van duinvoetverdedigingen;

- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeeerende duinen, strand en aangrenzend water;
- grootschalige suppletie van zand in de buitenste duinenrij;
- uitbreiding opslagterrein.

Voor de Noordzeekust tussen Domburg en de Veerse Dam bestaan plannen om de komende jaren een aantal deltaversterkingen uit te voeren op het strand of in de buitenste duinenrij. Indien er overeenstemming is over de landschappelijke inpassing en afwerking van deze deltaversterkingen tussen het Ministerie van Landbouw en Visserij en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, zal het plan binnen de juridische mogelijkheden van de Natuurbeschermingswet worden afgehandeld.

* Beheer in relatie met recreatief gebruik en jacht

Het natuurmonument Manteling van Walcheren wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, zonnebaden, natuurstudie, trimmen, e.d. Tevens wordt het gebied intensief gebruikt als doorgang naar het strand.

Binnen het staatsnatuurmonument wordt het bezoek aan Oranjezon door middel van kaartverkoop gereguleerd. Eikenoord en de eendenkooi zijn niet opengesteld. Door factoren als parkeer- en stallingsmogelijkheid, begaanbaarheid, bereikbaarheid en het aanwezig zijn van attractiepunten is een zekere zonerings van het recreatieve gebruik ontstaan.

Door het tamelijk intensieve recreatieve gebruik is in diverse delen van het natuurmonument (en met name in de duinen) een veelvoud van het oorspronkelijke aantal paden ontstaan. Hier wordt kwetsbare vegetatie vertrappt, waardoor er erosie optreedt. In sommige bosgedeelten is de dichtheid aan paden zo groot dat de tussenliggende ruimten te klein zijn geworden om als dekkinggebied voor bepaalde diersoorten te kunnen fungeren. De zo optredende verstoringen zijn waarschijnlijk mede oorzaak van het verdwijnen of sterk in aantal achteruit gaan van een aantal broedvogelsoorten. Op basis van het door de directeur SBB vastgestelde beheersplan wordt door Staatsbosbeheer gestreefd naar het tegengaan van het ontstaan van nieuwe sluippaden, alsmede naar een vermindering van het aantal bestaande sluippaden.

Ten behoeve van de recreatie zijn een aantal voorzieningen getroffen zoals wandel-, fiets- en ruiterspaden, wandelroutes, bankjes, afvalmanden, informatiepanelen, parkeer- en stallingsmogelijkheden.

Met betrekking tot het uitoefenen van de jacht is het gewenst dat er voor het gehele natuurmonument een wildbeheersplan wordt opgesteld teneinde te komen tot een afstemming van de jachtuitoefening op het behoud en beheer van de natuurwaarden.

* Rechtsgevolgen van de aanwijzing

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen, of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument. Op grond van dit artikel is het bijvoorbeeld mogelijk het verdere ontstaan van sluipwegen tegen te gaan. In de op te stellen beheersvisie zullen maatregelen worden geformuleerd die een betere zonering van het recreatieve gebruik van het natuurmonument ten doel hebben.

Ook kunnen op grond van artikel 16 activiteiten worden tegengegaan als het crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen, alsmede het betreden van het natuurmonument met niet-aangelijnde honden.

Het verbod van artikel 16 geldt niet voor personen, voor zover zij handelingen verrichten, die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument, alsmede voor zover zij handelingen verrichten waarvoor de Minister ontheffing heeft verleend. Ontheffingen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw en Visserij, Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer te 's-Gravenhage.

Naast de activiteiten genoemd onder waterwinning en zeeweringbeheer is ook voor het uitoefenen van de jacht toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet vereist.